

Received: 31 Mar 2022, Revised: 6 Apr 2022

Accepted: 10 Apr 2022

นิพนธ์ต้นฉบับ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็ก ให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

ศิริพรรณ บุตรศรี¹, ปารีชาติ ชรกาหมุด²

บทคัดย่อ

คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ได้กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนพัฒนาคุณภาพบริการ ตามมาตรฐาน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านกระบวนการดูแลจัดประสบการณ์เรียนรู้และ เล่น และด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย ครูพี่เลี้ยงจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็กปฐมวัย จึงควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ และสร้างความรอบรู้ เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย พร้อมเรียนรู้ส่งมอบเด็กปฐมวัยคุณภาพส่ง เด็กวัยเรียนต่อไป การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 30 ราย กลุ่มควบคุม 30 ราย การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Muti-stage sampling) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบประเมินความรอบรู้สุขภาพ และการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D (2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัย (3) หลักสูตรครูพี่เลี้ยงความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กก่อนวัยเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล ได้แก่ t-test ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเหมาะสมหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D

เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย ($\bar{x} = 2.73$, SD. = 0.19) 2) ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ เด็กปฐมวัย 4D และความรอบรู้ด้านสุขภาพ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และและ กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, SD. = 0.52)

คำสำคัญ : หลักสูตรครูพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D, ครูพี่เลี้ยง, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

¹ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สถาบันพัฒนาสุขภาพเขตเมือง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

² พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ สถาบันพัฒนาสุขภาพเขตเมือง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

Corresponding author: puingbee@hotmail.com

Original Article

Development of Training Course to Construct Mastery of 4D of Childhood Teacher to Promote Child Health for Proper Growth and Development

under the Social Development Department, Bangkok.

Siripun Bootsri¹, Parichart Charakamud²

Abstract

National Early Childhood Development Board has set the pre-school child development center to improve service quality according to the standards of early childhood development centers. Consisting of standards in 3 areas: management in the process of organizing learning and playing experiences and the quality of early childhood. Childhood teachers is therefore a key player in early childhood care. Therefore, it should develop potential and create knowledge. To promote children's health for growth and development according to their age ready to learn to deliver quality early childhood children to school-aged children. The objectives of this research were to study the mastery of health and to assess the effectiveness of the training course of the Social Development Department, Bangkok to construct the mastery of 4D of the childhood teacher to promote child health for the proper growth and development. The study was divided into three phases. The first phase was to study the mastery of 4D of 322 pre-school childhood teachers under the Social Development Department, Bangkok. The second phase was to develop the training course to construct the mastery of 4D of childhood teacher. The last phase was to assess the effectiveness of the course. The sample group was classified into two groups; 30 samples were in the experiment group and the other 30 samples were in the control group. The multi-stage sampling was applied to select the sample. Research tools included the assessment form of health mastery and child health promotion with 4D, the satisfaction assessment form for the course to construct the mastery of child well-being, and the course for childhood teacher for the mastery of child health (4D). Statistics used to analyze the collected data were t-test and Standard Deviation (S.D.).

Research results indicated that the training course to construct the mastery of 4D of childhood teacher to promote child health for the proper growth and development was appropriate ($\bar{x} = 2.73$, SD. = 0.19). Moreover, it was found that knowledge and health literacy after the experiment was higher than that before the experiment with a statistical significance $p < 0.01$. Meanwhile, the mastery of the experiment group was higher than that of the control group with a statistical significance $p < 0.01$. Further, the satisfaction towards the course to construct the mastery of 4D of childhood teacher to promote the proper growth and development under the Social Development Department, Bangkok was at a high level ($\bar{x} = 4.19$, SD. = 0.52).

Key words: Childhood teacher course to construct the health mastery of 4D, Childhood teacher, Health mastery

¹ Public Health Technical Officer, Senior Professional Level. Metropolitan Health and Wellness Institution. Department of Health: Ministry of Public Health

² Registered Nurse, Practitioner Level. Metropolitan Health and Wellness Institution. Department of Health: Ministry of Public Health

Corresponding author: puingbee@hotmail.com

บทนำ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนช่วงปฐมวัยมีความสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มด้วยการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดีมีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างและการทำงานของสมองตลอดชีวิต เนื่องจากพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีลำดับขั้นต่อเนื่องตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 6 ปี ควบคู่กันไปตามเกณฑ์อายุและวัยที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอน การเลี้ยงดูจนส่งผลให้เด็กมีความสามารถและพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามศักยภาพของตน หากการเลี้ยงดูและตอบสนองด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไม่เหมาะสม จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่สมวัย ขาดทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัวในสังคม ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคง¹ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั่วประเทศ 27,000 แห่ง กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดทำเกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D) ได้แก่ (1) การเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet) (2) พัฒนาการเด็กและการเล่น (Development and Play) (3) สุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) และ (4) สิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค (Disease) ในปี 2563 การประเมินมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ พบว่า ด้านการเจริญเติบโตและโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง 7,242 แห่ง พัฒนาการเด็กและการเล่นต้องปรับปรุง 6,869 แห่ง สุขภาพช่องปากและฟันต้องปรับปรุง 2,625 แห่ง และด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรคต้องปรับปรุง 597 แห่ง ซึ่งปัญหาสุขภาพเด็กปฐมวัย คือ พัฒนาการเด็กล่าช้าร้อยละ 30.0 ภาวะอ้วนร้อยละ 10.0

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรม การเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย พบว่า สาเหตุปัญหาพัฒนาการล่าช้าของเด็กเกิดจากการขาดการเลี้ยงดูและการกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสม เนื่องจากการเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

แม้ว่าในเด็กอายุ 1-3 ปี ส่วนใหญ่ถูกเลี้ยงดูโดยมารดา สำหรับกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กถูกนำไปฝากเลี้ยงในเวลากลางวัน เนื่องจาก บิดามารดาต้องไปทำงานนอกบ้านและเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี ได้รับการดูแลจากสถานเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน ร้อยละ 53.3² สำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร ดำเนินการด้านศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เพื่อให้บริการเด็กอายุ 2 ปี ขึ้นไป ในชุมชน เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองในชุมชน และเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าสู่วัยเรียน ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวนทั้งสิ้น 292 ศูนย์ ในพื้นที่ 45 สำนักงานเขต มีเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 22,713 คน อาสาสมัครผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2,001 คน บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ยังขาดความรู้และทักษะการดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัย ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับการศึกษาของเซนเดอร์ และคณะ³ พบว่าหนึ่งในสามของผู้เลี้ยงดูเด็กมีความรู้ด้านสุขภาพต่ำ และส่งผลต่อปัญหาสุขภาพเด็กปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 30 ภาวะโภชนาการเกิน ร้อยละ 10 และปัญหาฟันผุ ร้อยละ 57.4⁴

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าครูผู้ดูแลเด็กในเขตเมืองกรุงเทพมหานคร เป็นบุคคลสำคัญและใกล้ชิดเด็ก เป็นที่พึ่งของผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาฝากไว้ในช่วงกลางวัน แต่ด้วยข้อจำกัดของระเบียบกรุงเทพมหานคร การคัดเลือกอาสาสมัครครูดูแลเด็กไม่ได้กำหนดวุฒิการศึกษาด้านเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน จึงทำให้มีช่องว่างด้านระดับความรู้ของครูพี่เลี้ยงที่มีวุฒิการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงปริญญาตรี ที่ไม่ตรงกับการนำความรู้มาดูแลเด็กปฐมวัย จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพและสร้างความรู้ด้านส่งเสริมสุขภาพเด็ก ยกกระดับคุณภาพเด็กปฐมวัยในพื้นที่ให้มีมาตรฐานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อส่งมอบเด็กปฐมวัยคุณภาพสู่เด็กวัยเรียนต่อไป สถาบันพัฒนาสุขภาพเขตเมือง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จึงได้พัฒนาหลักสูตร “ความรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย” โดยประยุกต์แนวคิดการสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy)^{5,6} และ

แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease)⁷ เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาหลักสูตรครูพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนต่อหลักสูตรครูพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร 1) ประชากร คือ ครูพี่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร 45 เขต จำนวน 2,001 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน⁸ จำนวน 322 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนขนาดของประชากรในแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากนั้นสุ่มแบบอย่างง่าย แบบจับฉลากไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

การวิจัยระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มี

การเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร 1 คน ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านโภชนาการเด็กปฐมวัย ด้านทันตกรรมเด็ก และด้านโรคติดต่อ

การวิจัยระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีวิเคราะห์อำนาจทดสอบ (Power Analysis) โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 0.05 ใช้อำนาจการทดสอบ (power of test) 0.8 และคำนวณค่าขนาดอิทธิพลของตัวแปรที่ศึกษา (effect size) ได้เท่ากับ 0.72 หลังจากนั้นนำมาคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้โดยการใช้วิเคราะห์อำนาจทดสอบด้วยโปรแกรม G*Power ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 21 ราย และคำนวณการขาดหายไปของการมีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 20.0 เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 60 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกเข้า กลุ่มทดลอง 30 ราย กลุ่มควบคุม 30 ราย การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ข้อมูลทั่วไป จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การศึกษาสูงสุด สภาวะสุขภาพ/โรคประจำตัว และช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
- 2) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ จำนวน 22 ข้อ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง (Access) ทักษะการเข้าใจ (understand) ทักษะการไต่ถาม (Questioning) ทักษะการตัดสินใจ (Decision making) และทักษะการนำไปใช้ (apply) จำนวน 22 ข้อ ข้อ

คำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ตัวเลือก ได้แก่ ไม่ทำ (0 คะแนน) ทำได้ยากมาก (1 คะแนน) ทำได้ยาก (2 คะแนน) ทำได้ง่าย (3 คะแนน) และทำได้ง่ายมาก (4 คะแนน) แบ่งคะแนนความรอบรู้ เป็น 3 ระดับ คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ สูง (2.68-4.00) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ปานกลาง (1.34-2.67) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ต่ำ (0-1.33)^{6,9}

3) แบบทดสอบความรู้การส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D (Development, Diet, Dental, Disease) จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดชนิด 4 ตัวเลือก โดยเลือกตอบ 1 คำตอบ ตอบถูก (1 คะแนน) ตอบผิด (0 คะแนน) แบ่งคะแนนความรู้เป็น 3 ระดับ คือ ความรู้สูง ($\geq 80\%$) ความรู้ปานกลาง (61 – 79 %) และความรู้ต่ำ ($\leq 60\%$)¹⁰

4) แบบประเมินความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจ/การนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก ได้แก่ น้อยที่สุด (1 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) มาก (4 คะแนน) มากที่สุด (5 คะแนน) แบ่งคะแนนความพึงพอใจ 3 ระดับ คือ พึงพอใจมาก (3.68-5.00) พึงพอใจปานกลาง (2.34-3.67) และพึงพอใจน้อย (1.00-2.33)⁹

5) แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของหลักสูตร (2) กระบวนการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้ (3) การประเมินหลักสูตร ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 3 ตัวเลือก เลือกตอบเพียง 1 คำตอบ ได้แก่ คุณภาพระดับ 3 (3 คะแนน) คุณภาพระดับ 2 (2 คะแนน) และคุณภาพระดับ 1 (1 คะแนน) แบ่งคะแนนประเมินหลักสูตรเป็น 3 ระดับ คือ เหมาะสมมาก (2.33-3.00) เหมาะสมปานกลาง (1.67-2.32) และเหมาะสมน้อย (1.00-1.66)⁹

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

คือ หลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาในระยะเวลาที่ 2 แล้วนำมาประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D ด้าน ได้แก่ พัฒนาการและการเล่น

(Development & Play) โภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) การดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease) จำนวน 12 ชั่วโมง ในระยะที่ 3

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมความถูกต้องเหมาะสมของภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (CVI) ของแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 แล้วผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเครื่องมือไปทดสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับ

2) การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพ แบบประเมินความรู้การส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D นำมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 8.24, 8.63, 8.41 และ 8.20 ตามลำดับ

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบท วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D โดย 1) การสังเคราะห์ทักษะความรอบรู้ด้านสุขภาพของครูพี่เลี้ยงจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ด้านสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยของครูพี่เลี้ยง 2) ศึกษาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมและทักษะจำเป็นด้านส่งเสริมพัฒนาการ ด้านโภชนาการ ด้านทันตสุขภาพและการป้องกันโรค 3) ตรวจสอบความเหมาะสมร่างมาตรฐานส่งเสริมสุขภาพ 4D กับเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย 4) สร้างแบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D ของครูพี่เลี้ยง

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย โดย 1) วิเคราะห์ส่วนต่าง

ทักษะความรู้ของครูที่เลี้ยง 2) ร่างหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูที่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็ก ให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย 3) การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตร ฯ

ระยะที่ 3 นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับครูที่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร 6 โชน เป็น 2 โชน สุ่มตัวอย่างโชนละ 1 เขต แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 เขต และกลุ่มควบคุม 1 เขต และสุ่มตัวอย่างเขตละ 30 คน เพื่อวางแผนประเมินประสิทธิผลหลักสูตร ฯ โดยใช้เกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ครูที่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ไม่น้อยกว่า 1 ปี ครูที่เลี้ยงไม่เคยรับการอบรมหลักสูตรพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยโดยการลงนามในใบยินยอม เกณฑ์คัดออก ได้แก่ ครูที่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

ระยะที่ 4 ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูที่เลี้ยงเรื่อง 4D ด้าน โดยวัดผลก่อนและหลังการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม และวัดผลก่อนและหลังการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไป ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ประเมินความรู้การส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D ความพึงพอใจวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) เปรียบเทียบความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้การส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4D ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยสถิติ t - test ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำหลักเคารพในบุคคล หลักคุณประโยชน์ไม่ก่ออันตราย และหลักยุติธรรม มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ มีหนังสือแสดงความยินยอมสมัครใจเข้าร่วมโครงการและสามารถออกจากโครงการได้ทุกกรณี คำตอบของกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับและข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินทั้งหมด ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้นและจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมของประชากรทั้งหมด และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมทางวิชาการเท่านั้น งานวิจัยนี้ได้รับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ กรมอนามัย

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาบริบท วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านสุขภาพ 4D (Development, Diet, Dental, Disease)

1. ข้อมูลทั่วไปของครูที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 96.90 อายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 39.13 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานครูที่เลี้ยง 1 - 5 ปี ร้อยละ 25.90 การศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 64.90 และไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 76.08

2. ความรอบรู้ด้านสุขภาพครูที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.66, S.D. = 0.87) จำแนกรายด้าน พบว่า ระดับสูง ได้แก่ ทักษะการเข้าใจและทักษะการนำไปใช้ ระดับปานกลาง ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพครูพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ทักษะการเข้าถึง	2.65	1.01	ปานกลาง
2. ทักษะการเข้าใจ	2.79	0.86	สูง
3. ทักษะการโต้ถาม	2.56	0.94	ปานกลาง
4. ทักษะการตัดสินใจ	2.63	0.91	ปานกลาง
5. ทักษะการนำไปใช้	2.76	0.86	สูง
รวม	2.66	0.87	ปานกลาง

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า ครูพี่เลี้ยงสังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร มีความรอบรู้และทักษะการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยระดับปานกลาง รวมทั้ง ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการฝึกอบรมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการสร้างหลักสูตรของเซเลอร์และคณะ¹¹ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คือ หลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D (Development, Diet, Dental, Disease) สำหรับบุคลากรและครูพี่เลี้ยง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) เข้าถึง เข้าใจ ฝึกใช้วิธีจดจำ 2) รอบรู้ด้วยการถาม กระบวนการใช้คำถามเพื่อการเรียนรู้ 3) รู้แล้วต้องตัดสินใจ 4) ลองทำดูคุณครูทำได้ 5) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D 6) ทักษะที่จำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D: Development & play, Diet, Dental

and Diseases 7) แนวคิดการพัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบรู้ด้านสุขภาพ 8) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D หลังจากพัฒนา (ร่าง) หลักสูตร ฯ เสร็จสิ้น ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านโภชนาการเด็กปฐมวัย ด้านทันตกรรมเด็กและด้านการป้องกันโรค จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบและประเมิน (ร่าง) หลักสูตร ฯ ผลการตรวจสอบและประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$, SD. = 0.19) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้และการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก (ตารางที่ 2) ผู้วิจัยจึงนำหลักสูตรที่ตรวจสอบและปรับปรุง โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีเนื้อหาบูรณาการรอบรู้และการรู้ด้านส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการและการเล่น โภชนาการและการเจริญเติบโต การดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน และการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ จำนวน 12 ชั่วโมง ที่เหมาะสมกับบริบทเขตเมือง และนำไปประเมินประสิทธิผลในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมของหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของหลักสูตร	2.80	0.18	เหมาะสมมาก
2. กระบวนการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้	2.67	0.13	เหมาะสมมาก
3. การประเมินหลักสูตร	2.80	0.29	เหมาะสมมาก
รวม	2.73	0.19	เหมาะสมมาก

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease)

1. หลังทดลองใช้หลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D

คะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ ของครูที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ (ตารางที่ 3) และกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .01$ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D ของครูที่เลี้ยงเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง (n = 30)

รายการ	ก่อนการทดลอง (n=30)		หลังการทดลอง (n=30)		95% CI	t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	5.73	1.01	10.76	1.56	4.34 – 5.72	14.921	<0.0001 *
ทักษะการเข้าถึง	2.89	.47	3.46	.47	0.35 – 0.78	5.44	<0.0001 *
ทักษะการเข้าใจ	2.96	.30	3.67	.44	0.52 – 0.90	7.66	<0.0001 *
ทักษะการไต่ถาม	2.65	.49	3.67	.49	0.74 – 1.19	8.71	<0.0001 *
ทักษะการตัดสินใจ	2.65	.49	3.54	.37	0.66 – 1.12	7.91	<0.0001 *
ทักษะการนำไปใช้	2.88	.47	3.64	.37	0.54 – 1.00	6.76	<0.0001 *
ภาพรวมความรอบรู้	2.81	.77	3.59	.34	0.62 – 0.93	10.23	<0.0001 *

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและความรอบรู้ ด้านสุขภาพในการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย หลังการทดลองของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง (n = 30)

รายการ	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		95% CI	t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	5.73	.94	10.76	1.56	4.36-5.70	15.06	<0.0001 *
ทักษะการเข้าถึง	2.78	.48	3.46	.47	0.44-0.92	5.58	<0.0001 *
ทักษะการเข้าใจ	2.71	.50	3.67	.44	0.71-1.20	7.87	<0.0001 *
ทักษะการไต่ถาม	2.83	.61	3.67	.49	0.56-1.13	5.94	<0.0001 *
ทักษะการตัดสินใจ	2.61	.51	3.54	.37	0.70-1.16	8.05	<0.0001 *
ทักษะการนำไปใช้	2.63	.53	3.64	.37	0.77-1.25	8.51	<0.0001 *
ภาพรวมความรู้	2.72	.46	3.59	.34	0.65-1.07	8.12	<0.0001 *

2. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ของครูพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, SD. = 0.52)

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

จากการพัฒนาหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D คะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease) โดยประยุกต์แนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ พบว่า

ปัจจัยนำเข้าองค์ประกอบของหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้และการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพบริบท และปัญหาในการจัดการประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้นจริง ในชั้นเรียนและมีการสนทนากลุ่มระหว่างผู้เชี่ยวชาญ นักการศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย จึงทำให้หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูพี่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัยมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แชมมณี¹² ที่ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญ ของรูปแบบการเรียนการสอน ต้องประกอบด้วยปรัชญาหรือทฤษฎีหรือแนวคิด ที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบนั้นๆ มีการอธิบายลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการและอธิบายเกี่ยวกับวิธีสอนหรือกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งได้สรุปว่าโดยทั่วไปรูปแบบการเรียนการสอนอย่างน้อยต้องประกอบด้วยทฤษฎีหรือหลักการวัตถุประสงค์กระบวนการของรูปแบบและผลที่ได้รับจากการใช้รูปแบบ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญ

ที่สุดในการในการจัดการศึกษา ปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนด ตลอดจนได้รับการยอมรับจาก ทุกฝ่ายในสังคม คือ บุคลากร ที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเลือกสรรผู้ที่มีความเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย เข้ามารับผิดชอบการจัดโปรแกรมทางการศึกษาปฐมวัยให้มีบริการที่ดี ทั้งด้านการดูแล ความเข้าใจและการให้ความรู้แก่เด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ พิกพ ธรรมประชา¹³ พบว่า การพัฒนาบุคลากรด้านการจัด ประสบการณ์ระดับปฐมวัย โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ ภายใน ทำให้ครูมีความรู้และความสามารถจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยได้ สามารถสร้างเครื่องมือในการจัด ประสบการณ์แบบบูรณาการได้ และสามารถจัด ประสบการณ์แบบบูรณาการได้ดี

ผลการพัฒนาหลักสูตรครูที่เลี้ยงเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ 4D เด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.66 S.D. = 0.87) ซึ่งความรอบรู้ระดับปานกลางซึ่งความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางนั้นถือเป็นระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในการเลี้ยงดูเด็ก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet) ด้านที่ 2 พัฒนาการเด็กและการเล่น (Development and Play) ด้านที่ 3 สุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) และด้านที่ 4 ด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค (Disease) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ต้องการใช้ได้จากแหล่งข้อมูลหลักจำนวนหลายแหล่งด้วยตนเอง แต่ยังมีขาดทักษะการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (ความถูกต้อง และเป็นจริง) ของข้อมูล ก่อนนำมาใช้หรือเผยแพร่ต่อได้ ด้านทักษะการไต่ถาม อยู่ในระดับปานกลาง ครูที่เลี้ยงส่วนใหญ่สามารถทำความเข้าใจข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับจากบุคลากรของหน่วยงานหลักได้อย่างชัดเจน แต่ขาดทักษะในการ

ประเมินคำถามและปรับปรุงคำถามและวิธีการคำถามให้ดีขึ้น ด้านทักษะการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง สามารถระบุประเด็น/ปัญหาสำคัญที่จะต้องตัดสินใจได้ แต่ขาดทักษะในการประเมินทางเลือกข้อดีข้อเสียและอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจได้ว่าจะมีความเหมาะสมอย่างไร ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมากยิ่งขึ้น เพราะการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงดูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็ก ผู้เลี้ยงดูและเด็กจะได้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องส่งผลให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและเป็นประโยชน์กับเด็กปฐมวัยมากที่สุด ส่วนทักษะการเข้าใจ และทักษะการนำไปใช้อยู่ในระดับสูง เนื่องจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่ง คือ ครูที่เลี้ยง ซึ่งจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดเมื่อเด็ก มาอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูที่เลี้ยงต้องมีความตั้งใจ มีความอดทนและควรได้รับการฝึกฝนทักษะต่างๆ ในการดูแลเด็กอีกทั้งควรมีความรอบรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การส่งเสริมสุขภาพการจิตอนามัย สิ่งแวดล้อมและมีพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้องเหมาะสม และที่สำคัญ คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร¹⁴

ความรอบรู้ด้านสุขภาพของครูที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีผลต่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการนำไปใช้ สูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาวะเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D (Development, Diet, Dental, Disease) สำหรับบุคลากรและครูที่เลี้ยงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กิจกรรมดังนี้ กิจกรรมที่ 1) เข้าถึง เข้าใจ ฝึกใช้วิธีจดจำ 2) รอบรู้ด้วยการถาม กระบวนการใช้คำถามเพื่อการเรียนรู้ 3) รู้

แล้ว..ต้องตัดสินใจ 4) ลองทำดูคุณครูทำได้ 5) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D 6) ทักษะที่จำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพเด็กปฐมวัยด้วยหลัก 4D: Development & play, Diet, Dental and Diseases 7) แนวคิดการพัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบรู้ด้านสุขภาพ 8) แนวทางสู่ความสำเร็จสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย ในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D สอดคล้องกับการศึกษาของ Netwong (2016) ที่พัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านและทักษะชีวิตด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยของครูปฐมวัยโดยภาพรวม การปฏิบัติอยู่ระดับมาก โดยการทำความสะดวกมือ ฟัน ร่างกายอย่างถูกวิธี การออกกำลังกายเพื่อ เสริมสร้างสุขภาพกายและการให้ความรู้ให้เด็ก รู้จักส่วนประกอบของร่างกาย หน้าที่และการดูแลรักษา มีการปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดตลอดจนได้รับการยอมรับจาก ทุกฝ่ายในสังคม คือ บุคลากรที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเลือกสรรผู้ที่มีความเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย เข้ามารับผิดชอบการจัดโปรแกรมทางการศึกษาปฐมวัยให้มีบริการที่ดี ทั้งด้านการดูแล ความเข้าใจ และการให้การศึกษแก่เด็กปฐมวัย ดังนั้น การพัฒนาครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรและพัฒนาบุคลากรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการปรับตัวปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ และเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน กล่าวคือ สถานศึกษาต้องมีการพัฒนาให้ครูมีแผนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹⁵

ความพึงพอใจต่อหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ของครูที่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, $SD. = .52$)

เนื่องจากครูที่เลี้ยงเด็กปฐมวัยสามารถใช้สื่อที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่เหมาะสมและหลากหลาย มุ่งส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กล้าแสดงออก มีการส่งเสริมกิจกรรมการแปร่งฟันเป็นประจำทุกวัน อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย ภาชนะใส่อาหารมีความสะอาดและมีการบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมให้แก่เด็ก ได้แก่ นม ผลไม้ ถูกสุขอนามัย ดังนั้นครูที่เลี้ยงต้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านโภชนาการ เนื่องจากแหล่งอาหารเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กวัยก่อนเรียนสามารถเข้าถึงได้ และการเตรียมอาหารประเภทผัดหรือทอดอาหารที่สำเร็จรูป นมปรุงแต่งรส ให้เด็กรับประทานมาก จะทำให้พฤติกรรมเสี่ยงด้านโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนเพิ่มมากขึ้น¹⁶ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุ หลง ศุภศิลป์¹⁷ พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของครูปฐมวัยที่มีต่อรูปแบบ การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D คณะเนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาการและการเล่น (Development & Play) ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต (Diet) ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental) ด้านป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (Disease) ส่งผลให้ครูที่เลี้ยงได้รับการส่งเสริมศักยภาพด้านความรู้การดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย กระบวนการพัฒนาครูที่เลี้ยงที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมเน้นสร้างความรอบรู้ของครูที่เลี้ยงเรื่อง 4D เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย ส่งผลให้ครูที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการเข้าใจ ทักษะการไต่ถาม ทักษะการตัดสินใจ และ ทักษะการนำไปใช้ และความพึงพอใจต่อหลักสูตรสร้างความ

รอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ของครูที่เลี้ยงเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ระดับมาก

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สามารถนำหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ไปใช้ได้กับครูที่เลี้ยงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดอื่นๆที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

1.2 การนำหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D ไปใช้ ควรศึกษาทำความเข้าใจให้ชัดเจนและดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ให้ครบทุกขั้นตอน อย่างไรก็ตาม ครูที่เลี้ยงสามารถออกแบบสื่อการสอนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ โดยใช้สื่อมัลติมีเดียให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยต่อหลักสูตรสร้างความรอบรู้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วยหลัก 4D โดยเฉพาะด้านการเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet) ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและสติปัญญาเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเสี่ยงของเด็กปฐมวัยที่อาจส่งผลต่อภาวะโภชนาการในเด็กปฐมวัย ทั้งในมิติบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. รูติมา ชูใหม่. การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย. *Hua Hin Medical Journal*, 1(2), 18-33. [อินเทอร์เน็ต]. (2559) [เข้าถึงเมื่อ 15 มกราคม 2565] [เข้าถึงได้จาก: <https://he01.tci-haijo.org/index.php/hhsk/article/view/175062>].
2. หนึ่งฤทัย เกื้อเอียด, ปุญญพัฒน์ ไชยเมธ, สมเกียรติยศ วรเดช. สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปี: การทบทวนวรรณกรรม. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้* 2561; 5: 281-296.
3. Sanders, LM.; Lewis, J.; Brosco, JP. Low Caregiver Health Literacy: Risk Factor for Child Access to a Medical Home. *Pediatric Academic Societies*, 2007.
4. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานผลฉบับสมบูรณ์ การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ (MICS6). กรุงเทพมหานคร; 2563.
5. ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพขั้นพื้นฐาน ปฏิสัมพันธ์ วิจารณ์ญาณ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน); 2562.
6. ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ กระบวนการ ปฏิบัติการ เครื่องมือประเมิน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2564.
7. มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก: http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2019/3/21360_2_1551673939396.pdf, 2564.
8. Krejcie, R. V. & Morgan, D. W.. Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement* 1970; 30(3): 607-610.
9. Bloom B. Taxonomy of educational objectives. The classification of educational goal. *Handbook II: affective domain*. New York: David Makay Co Inc., 1964.

10. Best, J. W. Research in Education. New Jersey: Prentice hall Inc., 1977.
11. Saylor, J.G., W. Alexander and A. J. Lewis. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1981.
12. Netwong, T. Development of Reading Promotion Activities Model to Enhance Reading Habit and Life Skill: Health Mind and Body for Early Childhood. SDU research Journal of Humanities and Social Sciences 2016; 12(3), 95-111. (in Thai)
13. พิภพ ธรรมประชา. การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2550.
14. กระทรวงมหาดไทย. แนวการจัดกิจกรรมเตรียมประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ; 2550.
15. จำเริญ จิตรหลัง. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารวิชาการ. 2552; 12(3): 19-20.
16. เสาวณีย์ เทศนุ้ย, เพ็ญมาศ สุนทรจิตต์ และกิตติพร เนาว์สุวรรณ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน. 2564; 7(4): 101-116.
17. บุษหลง ศุภศิลป์. รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางการฟัง – พูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา และการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์; 2559.